

УДК 378: 37.011.3-051

**ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СПІВРОБІТНИЦТВА В ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ**

Кравцова Л.О., Манойло І.С.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

**ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СПІВРОБІТНИЦТВА В ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ**

Кравцова Л.О., Манойло І.С.

У роботі проаналізовано одержані результати дослідження щодо впливу принципів педагогічного співробітництва на формування педагогічних умінь спілкування, підтримки почуття готовності до активного співробітництва та бажання займатись самовихованням, освітою, навчанням.

Ключові слова: педагогічне співробітництво, виховне спілкування, принципи поблажливості, творчої активності, готовності до колективної діяльності.

**ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОТРУДНИЧЕСТВА В ПРОЦЕССЕ
ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ**

Кравцова Л.А., Манойло И.С.

В работе проанализированы полученные результаты исследования влияния принципов педагогического сотрудничества на формирование педагогических умений общения, поддержания чувства готовности к активному сотрудничеству и желание заниматься самовоспитанием, образованием, обучением. Ключевые слова: педагогическое сотрудничество, воспитательное общения, принципы снисхождения, творческой активности, готовности к коллективной деятельности.

Ключевые слова: Педагогическое сотрудничество, воспитательное общения, принципы снисхождения, творческой активности, готовности к коллективной деятельности.

PRINCIPLE OF COLLABORATION AT PREPARATION OF TEACHER

Kravtsova L.A., Manoilo I.S.

The article focuses on the problem of speech culture as a factor of a student's personal culture. The development of personality suggests a complex of a teacher's pedagogical impact and a student's desire for self-improvement. The individual approach contributes to the formation of speech culture, communication skills, application of proper positive experience.

Key words: pedagogical collaboration, communication, condescension, creative activity.

Сучасні вимоги до організації навчально-виховного процесу ВНЗ України полягають у тому, щоб поступово змінювати традиційну позицію студента від пасивного учасника навчального процесу до такого, що бере активну участь у співробітництві з викладачами, однокурсниками, вчителями, учнями. Таку ситуацію створюють відібрані умови для самовизначення та особистісного саморозвитку студентів. Метою реорганізації, перш за все, є активна позиція студента-слухача, виконавця та спостерігача на професійну підготовку майбутнього вихователя, в якій би переважав інформаційний бік, орієнтація на підготовку майбутнього вихователя, в якій би переважав інформаційний бік, орієнтація на засвоєння певного обсягу нових знань, що визначені і не тільки планами та програмами факультету, але й реальною практичною діяльністю школи.

Особистість майбутнього вчителя, його інтелект, моральні та духовні сили перебувають у постійному розвитку, готовності взаємодії з класом в цілому та з кожним учнем зокрема. На жаль, вони не були центральними протягом десятиліть в процесі становлення майбутнього фахівця. Професіоналізм вчителя великою мірою залежить від розвиненості суб'єктивних властивостей та якостей особистості педагога, відповідності їх особливостям професії, здатності педагога до самостійного інтелектуального вдосконалення, творчого становлення до процесу навчання в різних видах шкіл та вищих навчальних закладів, що постійно змінюються та вдосконалюються.

Організація навчально-виховного процесу за принципами співробітництва вчителя з учнями та співробітниками передбачає високий рівень розвитку вольових і організаційних якостей вчителя. Саме в них проявляється активність та здатність до саморегуляції, свідомого мобілізаційного зусилля, до самокерування почуттями, настроєм та поведінкою. Професійне становлення майбутнього вчителя є синтезом творчих елементів особистості й соціального довкілля, без яких не можлива діяльність фахівця, майстра педагогічної справи.

Протягом десятиліть досліджуються педагогічні умови переорієнтації студента університету на вибір сучасної активної методики впливу на учнів, що проявляється у намаганнях співробітництва з довікляма.

До сучасної методики залучається безліч прийомів, але провідними, на наш погляд, є мовна й мовленнєва культура обох сторін. феномен мовленнєвого впливу вчителя на учня нами розглядається з погляду всеохоплюючого впливу мовленнєвої діяльності вчителя. У зв'язку з цим нами виділяється низка основних принципів, якими є наступні:

1. Лекційна незмінна установка на уважне та поблажливе ставлення вчителя до вихованця як свого активного помічника.

2. Постійна робота над технікою. До провідних мовленнєвих умінь відносяться такі уміння, як: артикуляція, темп мовлення, тембр звучання голосу, динаміка(сила голосу, звуку), визначення періодичних пауз.

3. Творче збагачення і розширення лексико-граматичних культурологічних умінь, розширення багатства мовних засобів вираження характеру міжособистісного спілкування.

Гармонізація співробітництва є показником взаєморозуміння, що вимагає чіткого визначення особистісної зацікавленості сторін у досягненні загальних успіхів.

Як засвідчує досвід педагогічної діяльності помилки виникають від неготовності й невміння узгоджувати особою свої дії, від бажання всього домогтися зараз, негайно та таким чином, як задумав учитель. В той же час, питання розв'язується з урахуванням мети розвитку який дуже часто залишається поза увагою і вчителя і школи, хоч саме дорослі повинні допомогти дітям через спілкування та процес навчання

сприйняти ідею взаємоповаги, та шукати спільні позиції, щоб ставати сильнішим, кращим. Переважна більшість проблем, конфліктів виникає через невміння спілкуватись, співпрацювати, шукати гармонії.

На жаль, відкриті наукою закономірності щодо значення слова, інтонації, сили звуку, темпу й тембру мовлення дуже часто не враховуються в педагогічній практиці. В той же час, як говориться про це – в популярному визначенні одного з професорів ХНУ Л.С. Нечепоренко, місце слова, імені в процесі мовлення і спілкування має значення абсолютно кожна деталь, що характеризує співрозмовників. І все-таки основним його компонентом є слово, мова, назва, ім'я (називання). Велика таємниця слова розкривається саме в спілкуванні. Ось як пише про це О.Ф. Лосев у книзі «Бытие. Имя. Космос»: «тайна слова заключается именно в общении с предметом и в общении с другими людьми. Слово есть выходение из узких рамок замкнутой индивидуальности. Оно – мост между «субъектом» и «объектом». Живое слово таит в себе интимное отношение к предмету и существенное знание его сокровенных глубин. Имя предмета – не просто наша ноема, как и не просто сам предмет. Имя предмета – арена встречи воспринимающего и воспринимаемого, вернее, познающего и познаваемого. В имени – какое-то интимное единство разъятых сфер бытия, единство, приводящее к совместной жизни их в одном цельном, уже не просто «субъективном» или просто «объективном» сознании. Имя предмета есть цельный организм его жизни в иной жизни, когда последняя общается с жизнью этого предмета и стремится перевоплотиться в нее и стать ею. Без слова и имени человек – вечный узник самого себя, по существу и принципиально анти-социален, необщителен, несоборен и, следовательно, также и не индивидуален, несущий, он – чисто животный организм или, если еще человек, умалишенный человек. Тайна слова в том и заключается, что оно – орудие общения с предметами и арена интимной и сознательной встречи с их внутренней жизнью. Я утверждаю, то имя вещи, или сущность, есть сама вещь, сущность, хотя и отлично от нее; что имя предмета неотделимо от самого предмета, хотя и отлично от него; что имя сущности есть смысловая энергия сущности». (1, 256).

В процесі педагогічного дослідження нами одержані чіткі й переконливі дані про «енергетичну силу» слова, мови, процесі мовленнєвої діяльності, що спирається на класичні позиції історії педагогіки.

Таким чином не тільки в мові, але й в інформації, в самому імені міститься енергія, сила, вплив.

Розпад Союзу та утворення нових держав, коли з'явилося безліч матеріалів про соціологію, психологію, виховання індивідуальності, про особистість яку можна навчити лише тоді, коли вихователь стоїть на основі щирої уваги й любові до неї, на принципах співробітництва.

Ідея розуміння і взаємопорозуміння є основною умовою успіху в спілкуванні. Вона реалізується через любовне, щире ставлення один до одного. Будь-який навчальний предмет засвоюється добре, якщо присутня любов у цьому процесі, а будь-яка перешкода долається силою любові. І не має більш дійового засобу, який щиро відкриває двері взаємопорозуміння, ніж любов.

Чарівність і привабливість співрозмовника позитивно впливає на результат мовлення. У кожного є свої можливості впливу. У кожного воно є та може реалізуватись по-своєму, від чого тільки посилюється вплив.

Класична педагогіка й сучасні пошуки умов досягнення успіху в роботі та в приватному житті свідчать про невичерпні можливості кожного. шкода немає тільки в тому, що переважна більшість людей не знає про такі умови. В той же час найважливішими умовами досягнення позитивних результатів спілкування є доброзичливість, щирість, готовність зрозуміти позиції співрозмовника, підтримати та рухатися на зустріч. Тільки співчуття і взаєморозуміння приносить радість і щастя спілкування, сприяє встановленню найкращих стосунків і визначає високу якість спілкування. Без такого морально-естетичного й інтелектуального настрою не допоможе ніяка техніка чи технологія спілкування.

Розглядаючи спілкування як міжособистісний процес, ми виходимо з того, що він сприймається індивідуальністю як необхідний для свого власного самовираження і потреби впливати на інших осіб з метою формування у них доброзичливого й зацікавленого ставлення до самого себе, до розв'язання певних питань і службових завдань.

Психологи виділяють три компоненти спілкування: а) перцептивний (сприйняття людини людиною); б) комунікативний (від латинського – загальний) – такий, що забезпечує взаємопорозуміння між людьми при збереженні неповторної сутності кожної індивідуальності; в) інтерактивний (спілкування, метою якого є створення певного враження).

При дотриманні названих нами нюансів у процесі спілкування розв'язуються навчально-виховні завдання: успішно засвоюються знання, зміцнюються доброзичливі стосунки, формується спільний інтерес учнів до освітньої діяльності.

На основі проведеного нами дослідження за участі студентів різних факультетів ХНУ імені В.Н. Каразіна були одержані такі результати. За одне навчальне півріччя студенти опанували такими важливими вміння, як: знаходити в кожному учневі позитивні здібності до вивчення мов, навчилися слухати учня й доброзичливо підтримувати намагання займатись самостійною роботою з мови (читання джерел за рекомендованим списком, складанням самохарактеристики, намагання скласти у віршованому варіанті привітання рідним чи друзям).

Окремої уваги заслуговує намагання студентів сформувати свій імідж на основі позитивних переживань: щирої радості від зустрічі, бажання поспілкуватись зі слабими за успішністю учнями та їхніми батьками, готовність до спільної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лосев А.Ф. Бытие – имя – космос. – М.: Мысль, 1993.
2. Нечепоренко Л.С. Твоя Доля – в твоїх руках / Педагогіка для всіх/. – Харків: ХДУ, 1995, 206 с.
3. Нечепоренко Л.С. Педагогічна майстерність. Монографія. – Харків: Видавничий центр ХНУ, 2004. – 276 с.
4. Кравцова Л.О., Манойло І.С. Естетичне виховання засобами мовленнєвої культури. Збірник наукових праць «Наукові записки кафедри педагогіки», Випуск XXVIII, Частина 2., 2012. С. 108-113.
5. Веретенко Т.Г., Манойло І.С., Педагогічний тренінг: Навчальний посібник/2-е видання, перер. та доп. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2006. – 128 с.
6. Нечепоренко М.В. Емоційно-вольова культура студента / Монографія. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – 80 с.